

Eesti Õpetajate Keskühingu
häälekandja

B Ü L L E T Ä Ä N

NR. 4

Toimetust:

Erik Saare (ansvarig utgivare)

H.Kirikmäe, T.Künnapas, V.Muld, O.Olesk,
P.Puusepp, H.Rajamaa

Stockholm 1954

S i s u k o r d :

- leh.
1. S a a t e k s..... 3.
 2. Tähelepanekuid ja kogemusi
tööst täienduskoolis. 6.
 3. Laiendamisvõimalusi täien-
duskoolide tegevuses.14.
 4. Eesti noorte rahvuslikust
kasvatusest Saksamaal. ...25.
 5. Mõningaid jooni Soome
kooli arengust pärast
sõda.29.
 6. Õpetajate rahvusvahe-
lised Oslo-kongressid36.

+++++

Endel Köksi kaas

Saateks.

Käesolevas "Bülletääni" numbris on avaldatud kokkuvõtted 27. juunil s. a. Stockholmis II ülerootsilisel eesti õpetajatepäeval peetud ettekannetest. Neile lisaks on lõpus veel hr. E. Saare ülevaade k. a. suvel Oslos toimunud rahvusvahelisest õpetajate kongressidest.

Sellega täitub Eesti Õpetajate Keskühingu juhatuse soov, teha õpetajatepäeval peetud ettekanded olulisemas osas kättesaadavaks eesti õpetajaile üle maailma. Õpetajatepäeva esimene osa oli pühendatud täienduskoolidele. Täienduskoolid on olnud seni peamiseks õppeasutusteks eesti noorsoo rahvusliku kasvatuses tarvis. See on meie koolitegelastele varem tundmatu õppe- ja kasvatusasutus. Selle loomisel oli teada ainult eesmärk, kõige muu kohta olid ainult umbkaudsed ettekujutused. Nüüd on aastate jooksul saadud eri maades väga väärtuslikke kogemusi. Tegelikult töö kaudu hakavad vähehaaval selguma ka abinõud ja meetodid ülesseatud eesmärgi saavutamiseks. Vaatamata tohutuile kaugustele, mis meid lahutavad, ja hoolimata väga erinevaist oludest ja tingimustest, milledega tuleb kuskil tegutseda, võime siiski palju õppida kogemustest. Sellepärast tahaksime loota järgmises "Bülletäänis" kirjutusi eesti täienduskoolide tööst Saksamaal, Inglismaal, Kanaadas, U.S.A-s, Austraalias või mujal, kus leidub eesti kooli.

Käesolevas "Bülletäänis" saavad eesti õpetajad pärast 15 aastat kestnud vaheaega jälle lugeda haridusnõunik Alfred Salmela kirjutust soome kooli arengust pärast sõda. Viimati viibis haridusnõunik A. Salmela eesti õpetajate keskel juunis 1939 Tartus korraldatud Soome-Eesti õpetajatepäeval. Ülerootsilisest õpetajatepäevast osavõtjatele oli suureks elamuseks näha jälle haridusnõunik

A. Salmelat endiselt tarmukana, elujulgena ja optimistina. Haridusnõunik Salmela ja ta poolt õpetajate päeval peetud ettekande ning nende ridade kirjutaja poolt k.a. kevadel Helsingis soome haridustegelastele peetud kahe ettekande kaudu elustati taas vahepeal soikunud hõimutööd eesti ja soome õpetajaskonnas. Olukorra sunnil olseme pidanud "hõimusilla" teise silla- pea paigutama Tallinna asemele ajutiselt Stockholmiholmi kohale.

Hõimusidemetel elustamise kõrval on Eesti Õpetajate Keskühing võtnud oma ülesandeks kontaktloomise rahvusvaheliste õpetajate keskkorganisatsioonidega. Kui silmapaistvale kohale sellel foorumil on Eesti Õpetajate Keskühing juba jõudnud tõusta, selle kohta on lähemalt hr. E. Saare ülevaates. Siinkohal olgu veelkordselt esile tõstetud eesti õpetajate koondumine oma organisatsiooni ja selle kaudu Eesti Õpetajate Keskühingusse. Välismaailm tunnustab edasi meid kui eesti õpetajaid, kui oleme praegu ajutiselt takistatud tegutsemast õpetajatena Eestis ja enamik meist töötab hoopis muudel kutsealadel. Meie kutsekontingenti tunnistamisega on pandud ka kõigile eesti õpetajaile kohustus: tunda end edasi õpetajana, veel rohkemgi - eesti õpetajana. Sellest tingitult ei ole mitte ükski, kui me teatame rahvusvahelistele õpetajate keskorganisatsioonidele oma liikmearvu 50 või 500. Mitteliitunust mist vabandavad mitmed peale mitte-õpetaja kutse alal töötamise veel läheneva vanadusega, lisades, et ega minust enam Vaba-Eesti koolis töötajat ei saa, mina jöuan enne pensioniikka. Liikmete arvu puhul ei küsita meilt õpetajate vanust. Mida suurem on meie arv, mida suurem on meie tegevus ja mida suuremad on meie püüdlused, seda enam pälvime meie teiste tunnustust. Arvestatakse ju ainult seda, kes elab, tegutseb ja võitleb; vaikseks jäänud või rahvuslikult

surnuid ei arvestata enam, parimal juhul neid mälestatakse ainult. On väga rõõmustav kuulda eesti õpetajate organisatsiooni tekkimisest Saksamaale, niisama suurt rõõmu tunneksime, kui kuuleksime eesti õpetajate organisatsiooni tekkimisest Austraaliasse ja Uus-Meremaale.

Veel rohkem vajab meid kui õpetajaid meie oma rahvas ja meie noored. Eesti rahvavalgustaja küünal ei tohi kustuda mmapaos, see peab leegitsema veelgi tugevamalt kui kodumaal rahulikul ajal. Kus vähegi võimalik, seal aidata kaasa täienduskoolide töös või muul viisil eesti noortega tegutsemisel. Meie noorus, eesti rahvusele ustavaks kasvav noorus on kõige kallim vara, mida tuleb säilitada ja kasvatada kord vabanevale Eestile!

Meil tuleb endiselt säilitada Eesti rahvavalgustaja kunagist traditsiooni ja nüüdki kaasa rühmata eesti organisatsioonide tegevusele, kui seal vajatakse õpetajate abi. Vajaduse ja võimaluse korral tuleks õpetajail kaasa aidata kohapealsete eesti organisatsioonide tegevuse sisustamisel, näit. ettekannetega peale rahvusliku kasvatususe küsimuste ka üldpedagoogiliste küsimuste alalt (näit. miljöö halvast mõjust) jne; ka oleksid tervitatavad pedagoogilised kirjutised eesti ajalehtedes j.m.

Nõndaviisi tegutsedes kohalikele oludele ja vajadustele vastavalt saame täita edasi oma kohust eesti õpetajatena oma rahva teenimisel ka võõrsil.

H. Rajamaa

Tähelepanekuid ja kogemusi tööst
täienduskoolis.

Södertälje Eesti Täienduskool alustas oma tegevust 1946. a. sügisel. Kaks aastat hiljem s.o. 1948 asusin ma eelnimetatud täienduskooli tööle koolijuhataja-õpetajana ja olen sellel tööpöllul tegutsenud 7 aastat. Nende 7a. vältel tehtud tööst püüan anda siin lühikese ülevaate.

Södertälje Eesti Täienduskoolis, nagu paljudes teisteski täienduskoolides Rootsis, on õppetöö toimunud kahes grupis: I, II ja IIIkl õpilased ühes ja IV, V ja VIkl õpilased teises grupis. Nooremas grupis on õpetatud emakeelt, kodulugu ja laulmist, vanemas grupis emakeelt, eesti ajalugu ja maateadust. Täienduskoolis on pidevalt töötanud 2 õppejõudu. Õpilaste arvköikunud 17 ja 29 vahel. Õpilaste arv oluiks suuremgi, kuid mitmed noortest lahkusid koolist perekondade ümberasumise tõttu, kas Kanadasse või mujale. Õppetöö toimus üks kord nädalas 4 2 tundi. 1953/54 õppeaastal võisime tööd 1 tunni võrra nädalas pikendada, viies seega õppetundide arvu 2-lt 3-le. Töö toimus öhtutel kella 6-st kuni 9-ni. Kasutada oleme saanud rootsi algkooli ruume, mis on olnud kõigiti soodsad õppetöö edukaks läbiviimiseks.

Kui ma asusin täienduskooli tööle, kohtasin seal vanemas grupis noori, kes olid tulnud mõni aasta tagasi kodumaalt ja omasid hulga eelteadmisi kõigis õppeaines. Noored oskasid laitmatult kõnelda emakeeles ja töö koolis läks lalusalt. Õpetajadki tundsid end nagu vanas sõiduvees. Nüüd hilisemal aastail on kogetud pettumusi, sest õppetöö tulemused ei ole enam rahuldavad, vaatamata õpetajate ennastsalgavale tööle. Peamine raskus seisab selles, et rootsi keel, mida loetakse ja õpitakse kodus ja koolis, surub peale. Lapsed omavahel armastavad kõnelda

rootsi keelt, sest suurem osa lastest õpivad Rootsi koolides ja oma emakeele õppimine ja õpetamine ei suuda rootsi keele õppimise ja õpetamisega pidada sammu.

Viimastel aastatel olen isiklikult oma koolis töötanud vanemasse gruppi (IV, V ja VI kl) kuuluvate lastega. Töötasin alguses näidiskavade alusel, kuid paari viimase aasta keskel olen loobunud kindlatest kavadest. Põhjused selleks on väga mitmesugused: Õpilasmaterjal muutub igal aastal, laste emakeeleoskus väheneb ja puudub aeg õppeainete põhjalikumaks läbitöötamiseks. 2 ja 3 tunniga nädalas suudab saavutada vaid murdosa ülesseatud sihtidest. Ometi ei tohiks õpetajad meelt heita ega käega lüüa, vaid kannatlikkusega jätkata seda vähest tööd meie noorte tuleviku pärast, meie homsepäeva Eesti pärast. Oluline on pakkuda meie lastele teadmisi meie kodumaast, ajaloost ja muust, ent olulisem on kasvatada noori rahvuslikkus vaimus. Oma emakeele õpetamine ja õppimine võib esikoha täienduskoolis. Kui lapsed oma emakeeles lugeda, kõnelda ega kirjutada ei oska, siis on praktiliselt see noor eestlusele kadunud. Ja seda ei tohiks lasta juhtuda!

Täienduskooli lõpetanud noor peaks oskama lugeda ja kirjutada emakeeles vähemalt rahuldavalt. Et sellise resultaadini jõuda, ei ole mitte kerge viimastel aastatel eriti. Lapsed ei tunne huvi emakeelsete lugemispalade vastu. Nad ei taha lugeda seda, millest nad kõiki aru ei saa. Lugemispalad on rasked. Lugemismaterjal on hea ja kohane täisajalisele koolile, nagu seda on Stockholm Eesti Algkool. Täienduskoolidele oleks vaja uusi, kergemasisulisi õpikuid.

Igasugused rootsikeelsed piltideseerijad huvitavaid lapsi. Neid pildideseerijaid tuuakse ka kooli, antakse üksteisele lugeda ja vaadata, isegi kas või tunni ajal! Õpetajal kahjuks ei ole siin palju ära teha selleks, et neid seerijaid

ei ostataks ega loetaks.

Et laste huvi kuidagi tõsta emakeelse lugemisvara vastu, on soovitatav kasutada lugemiseks muud emakeelset kirjandust. Me lugesime klassis ühiselt lühipalu "Reinuvader Rebasest", "Kavalast Hansust ja Vanapaganast" ja sobivaid lühijutte M. Kampmanni Kooli lugemisraamatust. Need palad meeldisid lastele. K. Ristikivi "Siine liblikas" ja Kalevipoja lugulaulud huvitasid samuti lapsi. Kahjuks vähese aja tõttu ei olnud võimalik rohkemal määral ühislugemisi korraldada.

Lugemisoskuse arendamisel panin erilist rõhku klassis lugemisele. Igal kokkutulekul pidid iga õpilane klassis vähemalt korra lugema teatava osa õpitud palast, kontrolliks, kas kodus on ka loetud. Ja siin võis kindlalt igale lapsele öelda, kas ta kodus lugenud oli või mitte. Me lugesime klassis ka maateaduse ja ajaloo tundidel, kui leidsid sobivat saateainet. Mõningaid isamaalikke luuletusi lasksin lastel õpida pähe, arvestades aga hoolsalt töökoormust koolis, et mitte nõuda lastelt enam kui nad suudavad. Luuletuste lugemine kõnekooris on soovitatav, mõnikord sellist moodust kasutasin oma koolis ja lastele meeldis see. Kõnekoori ettekanne annab lastele kunstilisi elamusi. Praktiliselt õpetamist oma grupis korraldasin nii, et ühe klassigrupiga töötasin suusõnaliselt, kuna teine grupp, ka vahest kaks gruppi koos, tegeles harjutuste kirjutamisega või mõne muu ülesandega. Harjutuste kirjutamisel selgus, kuidas ühel lapsel läks töö kiiremini, teisel aeglasemalt; üks sai tööülesande lahendamiseks ise hakkama, lugedes läbi tööjuhise, teisele tuli anda suusõnaline selgitus enne tööle asumist. Õpilastega üksikult töötamine muutus mõnikord kaunis väsitavaks ja raskekski, sest õpilaste sagedased küsimused mõjusid segavalt kõrvaloleva grupi töös-

se. Kuigi individuaalne õppemeetod on üldiselt tarvitatav, isegisoovitatav, loobusin ma sellest põhjuse, mis eelpool nimetatud. Võtsin aluseks grupi keskmise õpilase võimed töös ja andsin igale õpilasele samad ülesanded kirjutada, kusjuures tavaliselt enne kirjutamisele asumistand-sin üldiselt iga harjutuse täitmiseks vajalikke selgitusi, nii et kõik lapsed oleksid teadlikud oma tööülesannetest. Nii saavutasin sobiva töö-õhkkonna-vajaliku rahu-körvalgrupiga suusõnali-seks töötamiseks.

Klassis töötamist pidasin olulisemaks ja õpe-tajad püüdsid siin anda oma parima, et 2-3 tunni jooksul oleks pidev, aktiivne töötamine.

Suureks probleemiks on olnud laste kodu-ne koolitöö. Klassis toimub töö õpetajate kaas-abil ja kontrollimisel, kodus puudub õpetajaga igasugune kontakt ja kui lapsevanemad ise ka ei kontrolli, siis pole imestadagi, kui laps koduseid ülesandeid ei tee. Ja olgu lisatud, et kaugeltki mitte kõigis kodudes ei olda huvitatud täiendus-kooli tööst ning last lastakse koolis käia vaid hea tooni pärast. Loomulik siis, et koduseid õppe-töid ei tehta. Suurem osa lastevanematest on aga osutanud küllaldast tähelepanu laste hoolsale kooliskäimisele ja laste tööle. Kontroll õpetaja ja lastevanemate poolt on aga tarvilik. Lapsed püüavad mööda hiilida koduste tööde tegemisest ettekäändel, et rootsi koolis olevat palju õppi-da, nad ei jõudvat rohkem. Selline väide ei saa aga olla paikapidav. Nädala jooksul leiduks ik-kagi mõni õhtupoolik, kus eesti kooli töid saaks valmis teha. On tulnud ette laste poolt ka muid-ki vabandanisi. Kui näiteks mõnel lapsel töepoo-lest raskusi on rootsi koolis edasijõudmisega ja õpetajale teatab ette, et tema tulevaks kor-raks seda või teist tööd ei jõua teha, siis ole-me arvestanud seda ja andnud sellele lapsele vähem kodust tööd.

Rõhutan veel, et kontroll lastevanemate poolt

ühelt poolt ja õpetajate poolt teisalt, on vajalik. Kui lastel on kodus kirjutada mõni harjutus, siis järgneval kooli kokkutulekul peaks tingimata järel vaatama, kas klassis või kodus, kas kõik antud tööd on tehtud või mitte. Isiklikult olen püüdnud laste töid igal korral jälgida. Koduse lugemisega ei ole asi palju parem. Unustatakse lugeda, sest kodus ei mäletata enam, mida lugemiseks anti. Juhtus ka sageli, et poiss või tüdruk tunni algul õpetajalt küsis: "Õpetaja, mis meil tänaseks lugeda oli?"

Nõudsin, et kõigil õpilasil oleks kasutamisel raamatu järjehoidja. Valmistasime need ise värvilisest paberist ja nii saime need edukalt tarvitada. Tähtsamaks asjaoluks tuleb pidada ikkagi tiheda kontakti pidamist kooli ja kodu vahel, et sel viisil kergemini lahendada paljusid kooliprobleeme.

Et lugemine n.ö. söödistub, tuleb panna osaliselt ka rootsistumise arvele. Huvi emakeele vastu väheneb aasta-aastalt. Need lapsed, kes rootsi koolis käivad, on peaaegu täielikult rootsi keele mõju all ja neil on raskusi saada aru täielikult eesti keelest. Lugemispalade lugemisel jääb õieti palju lastele arusaamatuks ja kuigi mõistete selgitamisi sageli kasutatakse - jääb lapsele ikkagi udune pilt loetust. Loomulikult emakeele lugemine osutub lapsele teatavaks koormuseks. Klassis sõnade selgitamine võtab palju aega. Et siiski uusi mõisteid omandada, pidasin vajalikuks need üles kirjutada klassi tahvlile. Moodustasime uusi lauseid uute mõistete ja sõnade õppimiseks. Lapselt omakord kirjutasiid tahvlile õpitava vihikuisse. Nii mitmete kordamiste kaudu omandasid lapsed kergema vaevaga õpitava.

Oma tähelepanekuist klassist võiksin öelda ka seda, et etteütluste kirjutamine tahvlile huvitab lapsi väga. Igaüks oli kohe valmis esi-

mesena tahvli juurde minema, et kirjutada. Hiljem etteütlustest vigade leidmine ja parandamine meeldis kõigile.

Esimeses grupis (I, II, ja III kl) töötamine on mõnevõrra kergem, sest nooremad õpilased on vähem mõjutatud või nakatatud rootsi keelest. Nende suhtumine töösse on ka tõsisem; vanema grupi lapsed ei pea sageli eesti kooli kooliks, vaid niisama kokkutulekukohaks, kus saaks mürada ja naljatada, kus vaid muu seas õpitakse.

Õpetajatel on siin suured ülesanded lahendada, et anda täienduskoolile väarikas koht meie pagulasnoortele nende kasvatamiseks ja õpetamiseks. Kui ma kord õpilasilt küsisin, kuidas neile meeldib eesti (täiendus)koolis käimine, vastasid nad, et meeldivat küll, kuid olavat väsitav. Sel öhtul ei jõudvat nad midagi muud teha kui magama minna. Leidis ka neid õpilasi, kes ei pidanud eesti koolis käimist "toredaks". Mida nad selle sõna "toredaks" all õieti mõtlesid, ei selgunud mulle. Kui ma neilt küsisin seda, kehitasid nad vaid õlgu.

Kergem teataval määral on ainetest kodumaa maateaduse õpetamine. Ka lapsed on kodumaa tundmaõppimisest rohkem huvitatud. Heal meelel ruttatakse seinakaardi juurde, et sellelt otsida kodumaa kodumaa linnu, jõgesid, järvi jne. Koolis oleme kasutanud A. Lehe "Eesti" Selle õpiku järgi täienduskoolis õpetamine ei tee raskusi. Raamatu viimasel leheküljel ära toodud Eesti kaart annab hea lisa kodumaa tundma õppimisel.

Küsimis-kostmismeetod, kus õpilased ise küsivad ja vastavad, on alati loonud elevuse ja hea eelduse töö edukaks läbitöötamiseks. Et hästi meelde jätta oma kodumaa linnu, jõgesid j. m., seleks oleme vastavad nimed kirjutanud ka tahvlile ja vihikuisse. Ei ole üleaarune teha mõni diagramm Eesti kohta. Õpiku lõpuosas on rikkalikult selleks materjali. Maateaduses paelub lap-

si kodumaa piltide vaatlemine ja õpetaja isiklike reiside kirjeldamine aineõpetaja poolt, mida nähtud või kus reisitud kodumaal. Tävaliselton maateaduse alal lastel esitada küsimusi, kui on juttu nende vanemate kodukohast või või kodulinnast. Maateaduse õpetamisega olen alanud vanema grupi õpilastega -siis töötame kõik koos. Sel moel saab töötada paremate tulemustega.

Kodumaa ajaloo õpetamine on üks raskemaid õppeaineid; puudub sobiv saateaine ja aeg on napp. Oma koolis olen pearõhku pannud Eesti hilisemale ajaloole - vabale Eestile, selle saavutamisele ja saavutusile, kõik muu olen jättnud enamvähem kõrvale. Lapsed ajalugu kodus palju ei õpi. Et raamatust osadeviisi lasta läbi lugeda seda, millest klassis räägitud, palju tulemusi ei annud, loobusin üldse koduse töö andmisest. Olen teinud ise lühikokkuvõtteid ja siis lastega koos neid arutanud ning mõne kirjajliku kokkuvõtte kirjutanud ka tahvlile ära kirjutamiseks. Laste huvi on paelunud vaid lühiepisoodide kirjeldamine, nagu 1905. a. mõisade põletamine, Vabadussõjast Pajula hing ja muud sarnast. Vahetevahel kasutasime ka klassis ühislugemist, viimane moodus andis paremaid töötulemusi.

Laulude õpetamine läks sujuvamalt. Õppisime laulusõnu üksikult ja koos ja kui kõigil sõnad olid enamvähem käes, asusime harmooniumi ümber, et õppida ka viisi. Meie kavas on olnud laulud: "Eesti lipp", "Hoiä Jumal Eestit" "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm", "Meil aiaäärne tänavas" j. t. Meie kooli õpilased on esinenud lauludega aastas kahel korral: jõuludel ja emadepäeval. Laulmisest on osa võtnud kõik õpilased ja laul on palju kaasa aidanud just rahvuskiku tunde arendamisele ja säilumisele. Palju laule, mida koolis lapsed on õppinud, on rõõmustaval kombel üle kandunud ka gaidida

ja skautide ringidesse.

Et õppetöö viimastel aastatel Södertälje täienduskoolis on muutunud teatud määral raske-
maks, tuleb paratamatult panna laste rootsistu-
mise arvele. Omakord ei jäta mõju avaldamata ka
laste noorus. Üle 12 a. vanuseid lapsi peaaeg ei
ole. Laste vanus kõigub 6 ja 12. a. vahel. Loomu-
lik siis, et näidiskavade järgi õpetamine siin
osutub küsitavaks. Et täienduskooli lõpetanud
õpilastele vähegi teadmisi anda ulatuses, et
nad emakeelt oskaksid vabalt sõnas ja kirja ja
et nad omandaksid huvi emakeelse kirjanduse vas-
tu, oleks soovitav õpetamist korraldada ka vane-
matele lastele kasvõi täienduskooli juurde loo-
davate kursuste näol.

Mis puutus meie täienduskooli korda, siis
võiksin öelda seda, et kooli kord oli võrdlemi-
si hea; ometi tahaksin alla kriipsutada tööka,
et sellist distsipliini nagu seda oli meie alg-
koolis Eestis, siin ei ole. Mulle paistab, et siin-
ses võoras miljöös kasvav noorus on kuidagi üle-
meelikum, ilma sisemise distsipliinita ja ei rea-
geeri koheselt õpetaja keelule. Vastatakse pin-
gis istudes ja jutuaajamine naabriga oleks nagu
iseenesest mõistetav. Mõnikord võib kuulda ka
lapsi öeldavat, et rootsi koolis meil on nii ja
nii, miks õpetaja siin ei luba seda.

Lõpuks tahaksin mainida ka seda, et kooli
ülalpidaja - Södertälje Eesti Seltä - igal ke-
vadel on kooli lõpetajaid premeerinud eestikeel-
se kirjandusega.

Eesti täienduskool - sellisena, nagu see tä-
nini on olnud, pälvib edaspidigi täit tähelepa-
nu ja tunnustust. Ja kui seesugune arusaamine
ja vaim vanemate ja õpetajate vahel kestab na-
gu senini, siis võime lootusrikkalt vaadata tu-
levikku, teadmise, et meie noorus ei lähe eest-
lusele mitte kaduma!

Helmer Avasalu.

Laiendamisvõimalusi täienduskoolide
tegevuses.

Sõjavankri veeredes üle meie kodumaa on karmid saatusekäed paisanud meie tütreid-poe-
gi igasse maailmakaarde, kõigile tuulteteile
ja rännuradadele. On vähe meie hulgas neid, kes
saavad jätkata oma endist, kord õpitud kutse-
tööd, paljud ja paljud on pidanud siirduma
täiesti uutele aladele, katsetama ja otsima
sobivat, kas mitte ka tasuvamatki tööd.

Kus iganes meie rahva tütreid-poe-
gi lei-
dub, kõikjal on otse sipelga ja mesilase usi-
nusega suutnud luua endale majandusliku jal-
gealuse, jõudnud juba n.ö. "haljale oksale",
kuid side kodukohaga ja sünnimaaga pole oneti
katkenud, vaid püütakse igal võimalusel, mõni-
kord vägagi kitsais oludes, ka võõras ümbruses-
ükskõik millisel mandril- teha kõik, et säi-
litada oma rahvuslikku iseolemist, hoida lapsi
ka võõrsil eesti keele ja eesti meele vald-
konnas.

See pole sugugi kerge ülesanne, sest vöö-
ras ümbrus ründab ülejõuliselt meid kõikjal.
Kuid peame teadma, et keele kadumisega kaob ka
rahvas, seepärast ei tohi ükski ohver olla
liiga suur, ükski koorem liiga raske, ükski
hind liiga kõrge eesti keele ja meele kui
rahvusliku pandi lunastamisel. Oma keelt, seda
eestluse põhilist raudvara ja tunnust, seda
iidset veresidet tuleb iga hinna eest hoida,
sest see seob meid eelnevate sugupõlvedega.

Umbes 10000 aastat, vastab umbes 200-le su-
gupõlvele - on Läänemere kaldail astunud meie
esivanemate jalad, kõnelnud põlvest põlve eda-
si keelt, mida nüüd meigi võime nimetada
omaks. Olene pärinud mitte ainult keele, vaid
ka vaimu ja meele. "Inimene, kes ei pea lugu
oma emakeelest, pole väärt, et teda nimetada

inimeseks"-ütleb saksa õpetlane Gottfried Herder. Inimlapse kasvamine ja sirgumine on otse lahutamatult seotud sünnimaaga ja kodukohaga, lapsepõlve mängupaikadega, kuulnud muinasjuttudega; kooliga, kus on õpitud, keelega, mida ta on kõnelnud, raamatutega, mida on loetud, jumalaga, kellesse on usutud jne. Õnnelik on see, kes võib koos laulikuga ütelda: "Ema arm seal lapsi paitas, isa põlvel kiigutas."

Eesti rahva minevik on ometi olnud lakkamatu võitlus vaimuvalguse eest. Eks ole see pärast otse suur rөөm südamele: näha eesti lapsi ja noori suuremal hulgal koos ilutsemas, laulmas ja mängimas ka vööras ümbruses. Soovime ju kõik omi lapsi säilitada Eestile ja tema tulevikule, sest noorus on rahva lootus ja ootus ning tuleviku pant, mida peame kõigiti hoidma.

Mitte kunagi veel varem meie ajaloo pole eesti rahvas olnud nii laiali pillatud kui praegu, kuid ka mitte nii killustatud ega lõhestatud seepärast oleme eriti mures homse Eesti pärast. Sellises kärastatud olukorras jääb rahvuse alahoiu ainsaks kantsiks, kindluseks eesti kodu ja vanemate mõju. Kas eestluse elujõud pole mitte pärandatud põlvest põlve just väsimatute eesti emade kaudu. Julgen seepärast väita, et rahvusliku häälestatud kodumiljöö, mida tublisti toetab emakeelne kool, kirik, noorteorganisatsioonid, kirjandus jne., on kui kopsudeksmeie rahvuskehale. Ilma nendeta ta on sunnitud lämbuma.

Orjastatud ja rõhutatud on meie rahvast korduvalt, kuid ometi on ta elanud ja võidelnud otse sangarlikult. Inimesel, ka rahval võib sulgeda suu, siduda käed-jaladki, kuid vaimu ei saa tappa ega aheldada, see elab mõtteis, mis viib ja sunnib tegudele. Kuni eesti rahvas pole veel füüsiliselt täiesti hävitatud, pole surnud ka eesti meel ega vaim, mida küll nii mõnigi kord on tulnud salaja hinges kanda. See vaim

otsib endale väljendust isegi karmides orjalaagrites ja sunnitööliste südameis.

Eestis on nüüd öö. Ei lehvi rahvuslipp, on keelatud hümn ja palju muud südamele armast. Ei loida võidutuled ega pühitseta rahvuslikriiklikke, ka mitte usulisi tähtpäevi. Kuid elavad söed hõõguvad tuha sees siiski lakkamatult ka Kodu-Eesti koldeis. Laegitsevat törvikut eesti noorte ees paguluses peab kandma eesti kool, sest noorel, kelpuudub võimalus käia emakeelses koolis, lõtvub side kodumaa. Võitlus eesti kooli eest on võitlus eesti noorte hingede eest, ka võitlus oma rahva hõõse päeva pärast. Meie sangarlikud esivanemad ei paindunud raskuste all ega tohi seda meiegi. Kuni meie noortes püsib veel sama vaim ja vabadusiha, mis võitles kord Eesti vabaks, niikaua elab ka eesti rahvas. Selle vaimu kasvatamiseks olgu suunatud kogu meie tegevus ja töö, sest rahva eluiga oleneb eeskätt vaimususest, rahva elutungi, elujõu erksusest. Selles töös ei tohi meie väsida, kuni meie tööd kroonib kord tasu ja võit.

Pole just arvuliselt eriti suur nende hulk, kellel on õnnestunud pääseda siiapoolse raudset eesriiet. Peame saatust nii mitmeti tänama, et võime endidki lugeda nende õnnelike hulka. Olgu see meile õnneks antud, kuid teiselt poolt-kannatava kodumaa poolt- ka kohustuseks pandud, käsuks tehtud: hoida ühte.

Kui tohiks tarvitada sobivat võrdlust, siis ütleksin, et siin paguluses olame kõik nagu lekkival, pikkamisi vajuval laeval. Kas see lõplikult hukkab, oleneb mitmeti meist endist. Kui oleme lahkeliideta ja üksmeelselt oma noorsoo eest valvel, siis on selleks võidetud vägagi palju.

Meil võivad olla erinevad poliitilised arusaamised, maailmavaatelisedki töökspidami-

sed. See peabki nii olema, sest oleks hirmus, kui inimesed oleksid kõik ühesuguste nägudega, kuid meil peab olema sallivust ka teisitimõtlejate vastu. Ja seda eriti juhul, kui on küsimus meie noorsoost. Siis peavad vaenlasedki saama sõpradeks, vihamehedki ulatama üksteisele lepituskäe, sest muidu vajub meid kandev laev õige ruttu. Aga seda meie ju ometi ei taha ega soovi.

Kui saab üldse kõnelda soovidest, siis on need vist ülimal määral juba ehk teostunud ain-~~sa~~ eestikeelse algkooli suhtes Rootsi pealinnas. Kui palju tööd, energiat ja võitlust see maksis, seda oskavad ehk vähesed hinnata, kuid suureks võiduks, ütleksin "peavõiduks" just meie paguluse 10. aastapäevaks. Olgu õigustatult tänatud need, kes kandsid selles peavastutust!

Ei vaja vist enam mingit selgitust ega kommentaare asjaolu, mida tähendab emakeelne algkool noorte säilitamisel ja võitmisel oma rahvale. See on selge seletamatagi, kuigi sellest otsene kasu on ja tulu saab osaks vaid stockholm lasile, on selle kaudne mõju ja n.ö. "ideeline tähtsus" küllaltki suur võit kogu eestlaskonnale. See annab uut julgust ja jõudu edaspidiseiks taotlusiks, kinnitab kõhklejate usku ja võimaldab paremat ootust ilusamasse homsesse päeva. Laiali paisatuna kõikidele mandreile pole "tehnilistel põhjustel" võimalik anda emakeelset algharidust kogu meie õppemalevale-õppurmalevale, vaid on paratamatu, et teistes keskus sis töötavad täienduskoolid püüavad osaliseltki täita seda lünka ja anda vägagi piiratud ajaraamides kõik võimaliku, et luua mõnedki tunnid nädalas eestikeelset ja eestimeelset miljööd, olla sellega abiks kodule ja lapsevanematele, kes kannavad samavõrd vastutust eestluse säilitamisel.

See pole kerge ülesanne, kuid siingi tuleb olla tänulik, et on leidunud inimesi, kes pärast rasket päevatööd pole keeldunud endale võtmast

veel lisakoormust. Eks õpetajalgi pea olema teatud annus idealismi, kohusetunnet, sest õige kapten lahkub laevalt hukkumisohus alati viimasena. Eks õpetajagikutse-estika kohustada teda olema kui sõdur valvepostil, tohtimata sealt lahkuda.

Kui nüüd pärast sissejuhatavaid mõtteid nihkuda veidi lähemale tänasele ettekande tuumale-küsimis: mis on õieti täienduskool kui selline omas olemuses? Kuigi nimes esineb sõna "kool", pole täienduskool siiski kool otseses mõistes. Töötingimused erinevad siin nii mitmeti hariliku kooliiga võrreldes, seepärast sobiks täienduskooli nimetada ka kasvõi näit. õppegrupp, õpiring, kursus või m. m. Erinevusi on niivõrd palju, et vaevalt on võimalik kõiki "täienduskooli" viia ühise nimetaja alla. Aga see ei eksita ega häiri omegi seal tehtavat tööd. On ju laste kodudki erinevad, erinevad samuti isad-ema ja kasvatajad-õpetajad jne. kuid õpetus-kasvatuse toimub siiski, kahjuks ehk mitte kõikjal nii tulemusrikkalt. Täienduskoolides tehtav töö on küllaltki hinnatav, eeskätt olgu tänatud need sajad-sajad õpetajad, kes väsimatult täidavad oma kohustusi.

Pole palju neid õppepäevi ega õppetunde, pole palju õppeaineid, pole isegi pahatihti raamatuid, kuid tööd tehakse siiski, külvatakse rahvuslikku seemet, et see võrsuks kord võimsaks puuks. Just rahvusliku kasvatuse alalon täienduskooli töö kõrgesti hinnatav. Kodumaa geograafia, ajalugu, keel ja kirjandus, lisaks muusikat-laulu - see viib õpilase kasvõi lühikeseks ajaks koduainelisse õhkkonda, süvendab kodus kuuldu nähtu-funatu. Täienduskoolis ei tarvitse olla esikohal mitte ehk otseselt teadmiste pakkumine, oskuste rõhutamine, vaid eeskätt meelsuse

kujundamine ja kasvatamine. Seda kõike peaks teetama lapse kodumiljöö, sest koolis kuuldu-nähtu ilmutamine ja kinnitamine toimub ju peamiselt kodus, koolis ainult valgustatakse film-plaat.

Astume veel sammu edasi. Kui täienduskool oma klassidega on ja jääb tuumaks, n.ö. keskseks osaks, põhiliseks raudvaraks, liitub sellega veel nii sel-kui ka järelosa, moodustades ühes koos mingisuguse õppeterviku, kasvõi õppeasutise.

Belosana mõtlen mänguringi, lasteaeda, püüa-päevakooli- heal lapsel mitu nime-, mis peaks andma edaspidisele koolile juurdekasvu, sest on vaidlematult selge, et mida rohkem, mida kauem me saame õpilasi hoida kodumaa-ainelises õhkkonnas, rahvuslikult häälstatud keskkonnas, seda parem seda rohkem on sellest kasu eestluse säilitamisele. Õppeaineiks sobiks kõik lasteaiale omased ja kohased ained: laulmine, võimlemine, jutustamine, usuõpetus, vabamäng, Fröbeli tööd: voltimine, punumine, läbipistmine, voolimine, joonistamine; juttude dramatiseerimine, kõrgemal astmel ka juba tutvust tähtedega. Kuna aga töö toimuks vaid pühapäeviti (ei julge mõelda lasteaeda kui sellist), siis tuleks ainetes teha teatav valik, jättes peatuma vaid koduaineliste teemade ümber: jutustamine, laulmine, vahelduseks mängu ja pisut joonistamistki.

Oluline on, et tegevus oleks mitmekesine ja huvitav, et lapsed otse kipuksid sinna. See toob uusi ja uusi põisipoisse-tüdrukuid, see hoiab alal alatise pinget, see omakord loob vajaliku eelduse edukaks ja tulemusrikkaks tööks. Kuna grupi arenemistase pole ühtlane, tuleb siin rakendada individuaalset tööviisi. Mänguringi juhatajaks sobib iga naisõpetaja, kuigi lasteaednik oleks siin ehk enim teretulnud. Rohkem kehtiv kui täiendus* kooli kohta on siingi põhimõte: olla abiks kodule rahvusliku miljöö loomisel. Kõik võtted, mis aitavad eesmärgile lähemale, olgu lubatud. Otse

jesuiitlik: "otstarve pühendab abinõu" peab siin paika. Mänguring vajab energilist inimest, noore hingega ja röömsa meelelaadiga. Hästi organiseeritud mänguring täienduskooli eelastmena on mitmeti ja mitmeti otse hädavajalik; kui selleks on vähegi võimalikt tasub selle ellukutsumise end täiesti ja mitmekordselt. Uus samm edasi viib meid täienduskooli jämelastme juurde, millele tahaksin oma ettekandes anda pearõhu, sest selleks on palju põhjusi. Mida väiksem on laps, seda tihedam on on side koduga; mida vanemaks laps sirgub, seda nõrgemaks jääb kodune mõju, seda hakkab nüüd asendama omaealiste klassikaaslaste, rohkem juba huvigrupp. Ühised huvid, ühised arusaamad on grupeerumise aluseks ja sellega seoses ka kohe hädakoht: võõrdumine kodumiljööst. See ei tarvitse olla just eriti tunduv iga üksiku juures, kuid tendents sinnapoole hakkab pisitasa ilmnema.

Selline algkooli lõpetanud nooruk (umb. 14) pole veel kaugeltki suuteline mõtlema ega toimima täiskasvanuna, vaid on veel küllaltki kergesti mõjustatav oma lähimastümbrusest väljaspool kodu. Filmid, põnevus- ja seiklus ning kriminaalromaanid aitavad selleks oma osa kaasa ja kui ei olda küllalt tähelepanelik kõike jälgima, algab just siin suuremal määral võõrmõjude vastuvõtt. Kuhu see lõppeks viib on juba ette teada: algab esialgu vaevu märgatav, ent edaspidi üha selgemini ja selgemini avalduv arengusuund - ümberrahvustumine. Et pisutki olla sellea noorele abiks oma rahvuskaslaste kilda tee leidmiseks tuleks võimalust arvestades leida mingi moodus rahvusliku miljöö loomiseks. Ärgu arvatagu, et selline pagulasnoor oleks ise õnnelik. Kaugeltki mitte. Parem juhu on siin tegemist tea-

tud lõhestatud ja käristatud hingeeluga, sest pererahvas ei pea teda veel omaks, sõpru ja see si ei leia ta enam ka kaasmaalaste hulgast. Ta muutub kuidagi kinniseks ja üksiklaseks juba noorelt kibestunud ja pettunud inimeseks, närvi ülepingutatud, tasakaalu kaotanud indiviidiks, keda vaatad vaid suurima kahjutundega.

Osaliselt aitab siin kindlasti see, kui leida ja anda neile võimalusi omavahelisteks kokupuutumisteks, aitab see ju luua noorte omavahelist sõpruskonda. Osalt aitavad selleks kaasa mitmedki rahvuslikud üritused: teatriõhtud, kooliõhtud, ettekandeõhtud, aktused jm., kuid ei võija just kiidelda, et seda oleks palju. Samuti on vägagi tähtis osa emakeelsest kirjastamisest (ajaleht, raamatud), kui aga võõrdumine pole ulatunud veel siia: hakatakse eelistama pererahva-keelset kirjandust emakeelsele. Seda on juba märganud suurel määral.

Sagedane on kurtmine, et emakeelne noortekirjandus olevat väheldane, seda ei jätkuvat noortelugemishimu rahuldamiseks. Osalt ehk peab see paika, aga kas on meie kodudel pakkuda võrsuvalle noorele kõik seni ilmunud raamatud? Mõningate tähelepanekute järgi otsustades ei paku noortel raamaturiidul sugugi rõõmustavat pilti, seal leidub vaid murdosa seni ilmunud noorsooraamatu. Osalt langeb vastutus selles suhtes lapsevanematele, kuid ka noortejuhil ja koolil on mõistagi lapse kaudu/siin ütelda oma sõna, ulatada oma abistav käsi. Raamat tuleb õpilaste kaudu viia kodudesse. Raamatu harivat, eriti sõnavara rikastavat mõju tuleb eriti rõhutada paguluses, seda peamiselt just üksikult elavais perekonnas, kus puuduvad võimalused eestilise sõpruskonna tekkimiseks. Samuti pole ju kõik kodud kahjuks suutelised andma ega pakkuma oma abi, kuigi just paguluses on kodu abistav käsi äärmiselt vajalik, mõnikord ainus ja kõik.

Kui hästi ka kõik eelpoolöeldu toimuks, kodud ühes sinna juurdekuuluva kirjavaraga abitatud noorteorganisatsioonide poolt, toetatuna täienduskooli kaudu - pole see veel siiski suuteline küllaldaselt hoidma ja säilitama noori oma rahvusele. Minu lühiaegsedki tähelepanekud täienduskoolist naelutavad kinniskurva töösiasja: õpilased ei oska ennast enam küllaldaselt vabalt emakeeles väljendada, mõtelõng nagu takerduks, laused (nii kõnes, eriti kirjas) on konarlikud ja väga abitud, mõtlemisprotsess toimub ülekaalukalt juba võõrkeeles (antud juhul rootsi keeles).

On liigne arvata, et täienduskool suudaks õpilastele õpetada näit. selgaks emakeele. Kergemat teksti ta loeb ja saab sellest arugi, kuid takerdub väga palju raskema teksti puhul just sõnavara tundmises. Halvam on lugu veel kirjaliku väljendusega: see on hädine ja vilets. Sellega ei taha ma ometi ütelda, et täienduskoolis tehtav töö on tulutu. Kuigi tahaksime näha paremaid tagajärgi, on see vähenenud, mis seal pakkuda suudetakse, sellestki vaid murdosa omandatakse, siiski väärt, et seda jätkatakse. Pool, ka venand muna on ometi parem kui tühi koor.

Loomulik, et täienduskooli töötulemused ei jõua lähedalegi emakeelse algkooli omadele. Emakeelse algkooli lõpetanud nooruk on osaliselt oma rahvale juba päästetud. Ma ütlen aga veel kord, et osaliselt, sest vastuvõtlikkus võõrnõudele on selles eas veel liiga suur, otsustamisvõime nõrk, enesekindlus veel arenevas. Kui tahame oma noori säilitada oma rahvale, siis olgu meie edaspidiste päevade nõudeks: emakeelne keskool.

Emakeeles keskkooli saanud noort võib lugeda siiski juba oma rahvale päästetuks. Ta ei häbene end väljendamisest emakeeles, ei tunne end alamana, vaid vähemalt samaväärse-

na teiste õpilaste hulgas. Seegi on juba suur võit ja vähestele on saanud see osaks.

Ei ole aga siiski õige jätta praegune kesk-koolinoor, kes täienduskooli lõpetanud, halvemal juhul selle vanusepiiri ületanud, täiesti oma-pead ja saatuse hoolde, vaid tuleb leida mingi võimalus nendegi rakendamiseks.

Esiolgselt sobiks neile mingi kursusetaoiline õppesüsteem emakeeles, kus töö toimuks rohkem õppetunnis. Koduseks tööks jääb neil aega vähe üle, seepärast tuleb tööd klassis intensiivistada. Sobivaim õppepäev oleks laupäev (kl. 15.00 - 17.00) ja kaks õppetundi järjestikku. Mitmekesistamise mõttes pakkuda vaheldust: õpperaamatust harjutusi, grammatilisi juhiseid ühes selgitavate näidetega, ortograafilisi lühidiktate, interpunktsioonist jm., ka mõningate lühipalade ümberjutustust (suuliselt), isegi lugemisharjutusi (ilmekust).

Kuigi keeleravi on esmajärguline, pole siiski õige, kui jäetakse kirjanduse puudutamata. On niigi selge, et siin ei saa minna sügavusse, kuid mingi pilt teatavaist kirjanikest, kirjanduslikest ajajärkudest-vooludest mõni sõnagi. Varasemast kirjandusest (kuni 18. sajandini) anda ajajärguline ülevaade, nimesse laskumata, tuleks aga nimetada estofiile (Rosenplänter jt.), neile lisaks 18. sajandi I poolelt O. W. Masing, Juh. Sommer, Kr. J. Peterson, Fr. Rob. Faehlmann. Pärast neid sissejuhatavaid nimesid võiks vaatlust veidi süvendada: tõsta esile tähtsamad nimed rahvusromantilisest ajastust (Koidula, Veske, Kuhlbars, Pärn jt.) ühes ajajärgu lühiiseloostusega. Et õpilasigi tõmmata kaasa, sobib neilegi anda jõukohaseid ülesandeid, näit. tutvuda lähemalt ühe kirjanikuga, teha sellest kokkuvõtt ja esitada see järgnevalt klassis. Olulisim on iga kirjaniku puhul kas dikteerida ja lasta kanda märkmikku või ka kirjutada tahvlile sealt ära kirju-

tamiseks.

Siin ei saa anda mingit kindlat skeemiega kava, see kõik oleneb rõhkem õpetust teostavast isikust, tema huvist teatava kirjaniku, ajajärgu vastu jne. Tähtis on, et midagi tehakse, siis tuleb see kasuks ka meie noortele. Nii kaua kui meil pole veel emakeelset keskkooli (gümnaasium kaasa arvatud), seni tuleb töötada vanemate õpilastega eraldi. Juba nende kokkutulek emakeelseks vestluseks oma kaaslasega on kiiduväärt.

Kuid meie ihad ja soovid käivad kaugemale: emakeelne keskkool olgu selle eesmärk. Alles sellest õppeasutusest läbikäinud noor peaks olema päästetud oma rahvale. Millal aga teostub meie südamesoov? Selleks kulub veel palju sönu, selgitust ja energiat, et ka vähemusrahvusel on õigus emakeelsele keskharidusele (= põhiharidus). Loodame, et seegi aeg ei jää tulemata. Ainult kannatust!

Aga meie julgeme loota veelgi rohkemat ja südamele lähedasemat: meie kodumaa vabanemist. Oleks juba nagu märgata ajaratta mängu meie kasuks, sest 10-aasta töövili ja selgitused, samuti Öhtumaa omad tähelepanekud maailma julgimast terrorist viitavad sinnapoole, et meil oli õigus. 10 aastat tagasi meid ei usutud, vaid naerdi meie jutu peale punasest paradisisst. Nüüd tunnustavad naerjad juba ise avalikult, et meil oli, on ja jääb selles osas täielik õigus. Jumala veskid jahvatavad pikkamisi, kuid see-eest peenelt. Annaks taeväs, et meil ei katkeks kannatus ega lakkaks lootmast. Juba koolipäevist meeldejäänud sõnameistri lausega lõpetangi oma tänase sõnavõtu:

"Kui ma saatuselt üldse midagi tohiksin paluda, siis ainult seda, et ta hoiaks selgena mu töetunde ja et mul on vankumatu usk tuleviku optimismi, hoolimata oleviku pessimismist."

Kristjan Meikup.

Eesti noorte rahvuslikust kasvatuses
Saksamaal.

Mul on meeldivaks ülesandeks Õpetajate Päevale üle anda tervitusi Eesti Ühiskonnalt Saksa-liiduvabariigis, Keskkomiteelt, EÜSL-i Kooli- ja Haridustoimkonnalt ja kokkukuivanud eesti õpetajateperelt Saksamaal, soovides päevale täit kor-daminekut ja edu otsuste elluviimisel.

Meie pagulaselu esimestel aastatel Saksa-maal oli eesti pagulaskond võimeline, tookordse-tele raskustele, pärast sõjaaegsetele oludele vaa-tamata, läbi viima kõiki nõuetavaid kultuurilisi ja rahvust säilitavaid üritusi. Meil oli kaks kut-selist teatrit, kus mõned näidendid püsisid isegi 40 korda laval. Peeti laulupidusid, korraldati näi-tusi, igasuguseid kongresse, päevi jne.

See oli laagrielu üks suuremaid paremusi, et olles suurearvuliselt koos, võisime läbi viia omi kultuurilisi üritusi, võisime eestluse alal-hoiuks ülalpidada 48 algkooli ja 16 gümnaasiumi. Kõige suuremad koolid asusid Geislingenis: alg-kool 500 ja güm. 270 õpilasega. Peale selle töö-tasid meil mitmed täiendus- ja ümberõppimiskoolid, näit.: põllumajanduskool Pertölis, merekool Flens-burgis jne. Kui omal ajal väljapääs Saksamaalt oli raske, siis nii mõnigi meie sõdur - "sõjakur-jategija" pääses tagakiusamisest ja siirdus em-neaegselt laia maailma just merekooli kaudu.

Kuid meil ei puudunud kolme Balti rahva kohta ka oma "Balti Ülikool" eestlastest professorite-ga ja eesti osas rektorite prof. Öpik'u ja prof. Kaho'ga.

Väljarändamise ja IRO poolt sihilikult rah-vusgruppide lõhkumise tagajärjel osutus igasu-gune edaspidine rahvus-kultuuriline tegevus või-matuks. Pealegi olid järele jäänud invaliidid, vanad ja lapsed, kuna elujõuline ja algatusvõimeli-ne element rändas välja. Meie naabrite lätlaste ja leedulaste olukord on märksa parem. Neid on

arvult rohkem, välistoetused on ka suuremad ja peaasi-rahvustunne ja ühtekuuluvuse-tunne on kõvem. Sest näiteks eesti vanemat sundida saata oma laps teise laagri internaatni elama, sest seal töötab meie oma kool meie oma õpetajatega - on ettekujutamatu. Seda suudavad aga lätlased, leedulased ja poolakad. Neil on omad alg- ja keskkoolid (gümnaasiumid), mis alluvad Saksa koolivalitsuse kontrollile ja kus õpetajate palgad, vastavalt õpilaste arvule, tasub riik. Koolid ise on emakeelsed. Hea tahtmise juures, muidugi teatava survega meie enda poolt vanematele, saaksime vähemalt ühe emakeelse algkooli viia saksa palgale. Kuid meil öeldakse: "Igasugune surve vanematele on vägivald." Kuid kas see ei olnud vägivald, kui meil kodumaal vanemaid kohtu poolt karistati, kui lapsi kooli ei saadetud?

Röömustaval viisil on EÜSL-i Esinduskogu ja Keskkomitee asunud täienduskoolide võrgu väljakujundamisele Saksamaal. Esimesed sammud on sel alal juba tehtud. Meil on Saksamaal 538 last, nendest kooliealisi 367. Viimastest võtavad aga täienduskoolide tööst, kümne kooli kaudu, osa ainult 72 last. Mida teevad aga siis ümmarguselt need 300 last? Seega ligi 75% lastest jäävad täienduskoolide tööst esmale. Suur osa neist ei kuule aastate jooksul eesti keelt enam sõnagi. Koduga ei saa siin iga kord ka arvestada. Kuid ma loodan, et jõuluks on koolide arv tõusnud 20-le. Kõige väiksem kool töötab meil kolme lapsega, kõige suurem kool on 15 lapsega ja töötab kahes vanuse grupis. Õpetajatena töötavad tasuta 6 kutsesega ja 7 kutseta õpetajat. Töö toimub õpetaja korteris. Ühel juhul YMCA ruumides ja ühes paikkonnas koguni "Gaststättens"-sööklas meie keeles.

Tundides on seni käsitletud emakeelt, kodumaa ajalugu, kodumaa geograafia. Üksikutel korradel on võetud läbi ka rahvatantsu ja laulu.

Mis puutub laulu, siis aine on jäetud enamikus koolides sööti. Ja ometi eesti keel ja eesti laul on see, mis eraldab meid teistest.

Lapsed ise võtavad tööst rahuldavalt osa. Lastele see meeldib ja nad tulevad kokku häämeeliga. Erilisi raskusi valmistavad suurlinnad oma kaugustega (hamburg on näiteks kolm Stockholmi). Vanemad, kes saavad hädavajalist sotsiaaltoetust, pole suutelised trammiraha tasuma. Nii tuleb neis kohtades kohtades kooli ülevalpidajal ka trammirahad tasuda. Kuid ükski ohver ei tohiks olla suu- ja ületamatu, kui seda eestluse säilitamiseks tuleb kanda.

Tuakse ette, et õpetajate teadmised ei ole esmaklassilised. Kuid meie peame olema tänulikud, et leidub ohvrimeeläid inimesi, kes siiski on tahtelised oma paremat pakkuma tasuta. Meie ei saa siinselt täienduskoolilt kunagi nõuda, et ained võetakse läbi kavakindlalt vastavalt koolide kavadele. Meie täienduskool on esijoones koht, kus lapsed kord nädalas tunnevad end eestlastena, kus valitseb eesti meel, kõlab eesti keel ja kõlab eesti laul. See oleks meil, saksa olusid arvesse võttes, esimene nõue siinsele täienduskoolile. Ja see oleks eestluse säilitamise mõttes minu arvates ka kõige olulisem. Kui meie säilitame vastava meelsuse, küll siis muu puuduv tuleb juurde isegi. Rahvusluse suhtes on laialt maad võtnud käega löömise mentaliteet. Küsitakse: "Mis ma sellest saan?" "Mis mu laps sellest saab, kui ta täienduskoolis käib?" "Mida vähem ta teisi keeli kuuleb, seda kindlamalt õpib ta saksa keele ära, mida tal koolis vaja läheb" -

Vaadake kallid kolleegid! Sarnaselt mõtlejaid ei ole kahjuks mitte üksikuid. Siin tuleb midagi ette võtta. Selle üle nõutakse meilt kord aru, et mida oleme eestluse säilitamiseks paguluses teinud. Tunnen paljude täienduskoolide õpetajate vaateid. Nad kõik kurdavad nagu ühest suust, et

sageli just vanemad on laste kooli saatmise vastu, et see koormavat lapsi. Saksa kool andvat palju tööd juur. Kuid lapsed võivad päevade viisi tänavatel mängida - selleks aega on. Siin pean selgituseks ütleva, et saksa kooli kavavad küll lapsi ei koorma. Kui laste raskast koormast rääkida, siis võiks seda küll eesti lastest Rootsis rääkida, kes peale riikliku kooli veel suure innuga täienduskoolis käivad. Kõik meie koolitegelased, nii kutsega, kui ka ilma kutseta õpetajad rõhutavad: abistamise alal tuleb ette võtta ümberkorraldamine. Abistamisele tuleks võtta esijoones need perekonnad ja lapsed, kes eestlust edasi kannavad. Ja seepärast tuleb esijoones abistada edukaid täienduskoolide lapsi.

Saksamaa olud on erinevad teistest maadest, kus viibib eesti põgenikke. Mujal, kus töötatakse ja ollakse oma peremees, on iga perekond ja kodu omaette kindlus ja määrab ise oma rahvusliku suuna. Sinna ei pääse meie nii kergelt ligi, sest need töötajad on iseseisvad, ei ole väljaspoolt tulevast abist ärarippuvad. Teistsugune olukord on Saksamaal. Siin mängib välistoetus veel kaunis suurt osa. Kui U.S.A. president ütleb, et ta abistab ainult neid riike, kes ühinevad Euroopa Kaitseliiduga, miks ei või siis meie abistada neid perekondi, kus valitseb kindel eesti meel ja kus lapsed on täienduskoolide õpilased.

Kuuleksin häameelega õpetajate Päeva arvamist selle kohta. Ja juhul, kui minu seisukohaga pooldatakse, siis paluksin ka kaasabi ja näpunäiteid kuidas seda suunamuutust ellu rakendada.

Et aga olukord nii edasi kesta ei või, peaks olema selge. Meilt nõutakse tegusid ja meil tuleb oma tegude eest kord vastust anda. Eestlusel on vaenlasi palju. Kodumaal hävita-

takse meid kavakindlalt. Läänes aga sulame suurte rahvaste sulatisahjudes. Kellele me Eestit vabastame, kui meil puudub järelkasv, rahvuslikult häälestatud järelkasv?

Lõpetan oma ettekande Inglismaa Eestlaste Ühingu esimehe dr. Jaak Tauli sõnadega, mis on võetud k.a. juunikuu "Võitleja" numbrist. Ta ütleb: "Meie võitluseks on tarvis kõikide panust, eeskätt eesti meelsuse panust, nii iga üksiku südames, igas perekonnas, kogu pagulasühiskonnas. Just võõrsil olla ja jääda eestlaseks, seda nõuab pagulus igalt ühelt" ... "On saabunud aeg, et me ise panustame eeskätt sellega, et oleme eestlased ja kasvatame oma nooruse- eesti nooruseks."

Karl Hintzer.

Mõningaid jooni Soome kooli arengust

pärast sõda.

Rahvakool on ühiskondlik institutsioon ja selle arendamine ning ülalpidamine nõuab sotsiaalset meelt. Selletõttu rahvakooli arenemine toimub ajajärkudel, mil ühiskondlik mõtteviis on kõige üldisem. Rasked näljaaastad tuhandekaheksasaja kuuekümnendail aastail panid aluse Soome rahvakooli arenemisele. Venestamisaja järk sajandi vahetuse mõlemal poolel oli teine hea aeg Soome rahvakoolile. Õnnetu kodusõda ja samas õnneliku vabadussõja järele hakati suure innuga üles ehitama uut vaba kodumaad ja siis soome rahvakool sai oma alam-aste (mis vastab rootsi snäskolale), koolisunduse ja täiendusõpetuse. Viimaste sõdade ajal ja järel meie rahvakool on jälle märgatavalt arenenud, nii märgatavalt, et seda ajajärku võime täie

õigusega asetada eelpoolmainitud positiivsete ajajärkude kõrvale. Rahvas on kui Egiptusse vaarao: vaeva- ja hädaajal ta usub kõige enam. Kui hädaaeg on mööda, ununeb rahvakool.

Möödunud sõjad-Soomes kõneldakse ikka kahest sõjast, sest Talvesõda ja 1941-44 olnud sõda käsitletakse lahus-paljastasid igale soomlasele meie maa ohtliku asendi. Küllap meie olime maateadust sellevõrra ennemgi tundnud, et teadsime oma maa olevat kahe eriviisil mõtteva ja eriviisil tegutseva maailma vahel. Aga see teadmine oli vaid teoreetiline, mis kunagi kuigipalju ei mõjustanud tegelikust. Alles sõda, kus algul olime üksi hiiglasest vastas ja siis kaotaval poolel suure ülevõimu vastu, osutas, et me tõepoolest oleme suutelised kaitsma oma isamaad, kui me kõik seda südamest ja viimse veretilgani tahame, aga et meie asend on lootusetu, kui me oma rahvaliikmete südamesse ei suuda immutada uut ja endisest kindlamat tahet püsida vabana ja iseseisva rahvana. Kuna on imestatud, miks Soome ei libisenud Tšehhoslovakia teele, nagu Soomes tavatsetakse küsida, siis sellele vastates ei või kogunisti unustada tõsiasi, et Soome kommunistid umbusaldasid võõrast võimu. Minule jutustas kord kommunistide pisijuht, et teda oli määratud juhtima kodanlaste küüditamist Siberisse, millest tema aga oli keeldunud, kuna oli kindel, et ta ise ei pääseks enam Siberi-matkalt tagasi. Sellepärast ka soome kommunistid ei tihanud asuda Tšehhoslovakia teele.

Juba sõja ajal hakati tugevdama rahvakooli õpetust ja kogu rahvakooli institutsiooni. Toiduainete kibeda puuduse tõttu anti 1943 määrus välja, mille alusel igale algkooliõpilasele iga täiskoolipäeva puhul tuli anda küllaldaselt einet. Seda oldi juba kaua kavatsatud ja sama kaua peetud võimatuks-rahvana-

janduslikke resursse ületavaks. 1943 kiideti see kvaakava üksmeelselt heaks ja kehtestati kiiresti. Suureks hämmastuseks tödesime, et kava ei läinudki üle jõu ja imestame nüüd ainult teiste maade pingutusi sellel alal, jälgides, kui võrra nad selles meist on järele. Sama kiiresti teostati üldine sunduslik arstiabi rahvakooliõpilastele ja kooliarsti-amet. Edasi oli meil endisest aegadest säilinud halb lünk koolikohustuse teostamise alal. Seaduse järele oli koolikohustusest täiesti vabad hõredalt asustatud kogukondades elavad lapsed, kes elasid kooli asukohast rohkem kui viie kilomeetri kaugusel. Selline laps ei viis küll õiguse käia, aga mitte kohustust. Kui mujal, maal, lapsevanemad koolis käimist pidasid lapse eduks ja hüvanguks vältimatuks, siis Põhja-Soome tühimaadel elutsevad lapsevanemad ei tahtnud sellest kuidagi aru saada. Sõja kestel koostati seadus, mille kohaselt edaspidi kõik lapsed üle riigi kuulusid koolikohustuse alla. Tühimaade lastele olid kogukonnad kohustatud korraldama õpilasinternaatide, kui lapsi oli vähemalt kuusteist. Internaatides tuli kõigile lastele anda tasuta täispansion. Nii radikaalne abistamine oli vajalik sellepärast, et muudatus tuli teostada kiiresti, kohe uue õppeaasta alul, seadus ise aga oli valminud alles paari kuu eest.

Veelgi suuremaid muudatusi teostati sama kiiresti. Kõrgeim lubatud õpilaste arv rahvakooli ülemaste klassides (3-6 klass) oli varem olnud 50 ja alamastmel (1-2 klass) 40. Mõlemad arvud olid vaieldamatult suured ja parandus vältimatu. Nüüd vähendati arve vastavalt 40-le ja 34-le. Tähelepanu väärrib õigupoolest siingi vahest see, et muudatus teostati Eduskunna üksmeelsel otsusel. Ainult haridusminister oli vastu sel põhjusel, et muudatuse teostamine toob kaasa paratamatu õpetajate puuduse, mis ka tegelikult juhtuski. Otsus tehtud, vähenesid klassid

järgneval sügisel üldiselt. Ehkki omavalitsustel oli õigus paluda viivitust, kui ei leidunud küllaldaselt ruume, ei tulnud palveid riigi kohta rohkem kui sõrmi ühel käel. Muudatus, mis teostati nii kiiresti ja mis tähendas 2500 uue õpetajakoha loomist kohe algul, on kindlasti väljendus rahva usust rahvakoolisest ja rahva tahtest kasvatada ennast. Ja edasi: Soome rahvakool oli varem kuueklassiline. Täiendusõpetust teostati nii linnades kui maal peagu eranditult öhtuti. Sõja lõppedes ja Venele sõjakahjutasu õiendamise algades otsustas Eduskunda, et kõik rahvakoolid pidid muutuma seitsmeklassilisteks päevakoolideks ja kaheksandatki õppeaastat võidakse korraldada päevakoolina. Linnades, alevikes ja tihe- dasti asustatud kogukondades tuli kaheksas õppeaasta kohe muuta sunduslikuks tervepäevakooliks. Needki muudatused teostati kohe järgneval sügisel, kuna määrused ise kinnitati vaevalt kuu aega enne jõustumist. Soomes on kombeks ütelda: Meil ei ole resursse jääda rahva- hariduses veidigi maha palju rikkamast Root- sist. Nüüd on meil kõikjal maalgi rahvakool arenemas kaheksaastaseks päevakooliks.

Kuna senine täiendusõpetus on muutunud või muutumas kogupäevaseks rahvakooli ülemastmeks, siis samal ajal on täiendusõpetuse asendamiseks pandud alus rahvakoolide noorsootööle. Sõja ajal kehtestatud seaduses on määritletud, et igal rahvakoolil tuleb toetada ja aidata oma kooli lõpetanud noorte õpinguid ja enese- harimisharrastusi. Sellele tööle saavad õpe- tajad tasu, nädalatundide tasu alusel, kõige rohkem 4 lisatundi nädalas. Noortele pole osa- võtt sellest tööst kohuslik, kuna endine täi-endusõpetus sunduse tõttu oli muutunud ebapopu- laarseks. Sellegi poolest rahvakoolide noorte õpiringides, laulukoorides, võimlemisühinguis jne. tegutseb üle 50 000 osavõtja. Rahvakooli-

de õpetajaid valmistatakse erilistel sunduslikel suvekursusil eelpool nimetatud vabatahtliku lisaõpetuse andmiseks.

Aastal 1946 määrati, et rahvakooli juurde võib selle osana kuuluda ka keskkool, mille õpilastel on samad sotsiaalsed soodustused rahvakooli õpilastega: õppemaksu ei ole, tasuta koolieine, hõredalt asustatud kogukondades tasuta täispansion õpilasinternaatides, kehvematele õpilastele veel muud toetust, nii et nende kooliskäik oleks igati võimalik. See koolivorm tegutseb 1946. a. alates katseliselt. Nüüd on Eduskunnale esitatud seaduseelnõu, mille järele nimetatud koolitüüp muudetakse püsivaks. Sellega muutub meie rahvakool osalt 9-aastaseks. Kuigi me käime vähe teist teed kui Rootsi, usun ometi, et meil on umbes samal ajal teostatud samasugune üheksa-aastane rahvakool kui Rootsis. Meie ei või jääda maha Rootsisist. Rahvakooli ülemastet oleme seega arendamas kaheks haruks: keskkooliks ja praktilist laadi kodanikukooliks. Vahe selle ja Rootsi koolireformi projekti vahel ei ole nii suur kui algul võib tunduda. Jagunemine harudesse on meil ehk sügavam kui Rootsis on kavatsatud, aga omalt poolt arvan, et Rootsisegi ajajooksul süveneb vahe eriharude vahel. Pole ju sugugi otstarbekohane õpetada vaimuannetelt erinevaid lapsi ühes rühmas, resp. klassis. Nõrgaandelised õpilased katsume juba esimese õppeaasta järele eraldada erikoolidesse, millised asutame ka maale. Andekam osa lastest, keskmiselt üks kolmandik, läheb keskkooli. Teistel õpilastel tuleb jätkata oma õpinguid pärast 7-aastast rahvakooli veel 2-aastasest praktilist laadi koolis.

Sõdade ajal me ei saanud ehitada uusi koolihooneid, aga pärast sõdu on neid ehitatud palju, rohkem kui kunagi varem, igal aastal rohkem kui näiteks Rootsis, kus rahvaarv on ligi kaks korda suurem. Julgeksin arvata, et uute ehituste

tase vahest pole madalam Rootsi uute koolihoo-
nete tasemest, kuigi selles oletuses ma rohkem
toetun teiste hinnanguile.

Õpetajate ettevalmistust on põhjalikult
reformeeritud. Vana kaheaastane alamaastme õpe-
tajate ettevalmistus, mis vastab Rootsi småsko-
la õpetajate seminarile, on täielikult lõpeta-
tud ja rahvakooli alamaastme õpetajalt nõutak-
se nüüdsest alates sama pädevust kui rahvakoo-
li ülema astme õpetajailtki. Oleme jõudnud sa-
male veendumusele, mis Eestis oli juba ammu en-
sast mõistetav, et esimese klassi õpetaja on sa-
ma tähtis ja vajab sama head ettevalmistust kui
ülemate klasside õpetajad. Õpetajate ettevalmis-
tuse uue töötamisvahendina-tõhustamisvahendina
on kasutatud õpetajate ülikoolide asutamist.
Jyväskylä on meil juba pikemat aega tegutse-
nud pedagoogiline ülikool. Nüüd on rajatud uued
pedagoogilised ülikoolid Helsingisse, Turusse
ja Oulusse. Nüüd valmistub umbes 70% õpetajaid
üliõpilastest. Naisüliõpilastest on meil suur
valikuvõimalus, meesüliõpilasist taotleb suhte-
liselt palju vähem pääsu õpetajakutsele, mis-
tõttu valikuvõimalus on väiksem. Sellega oleme
sunnitud meesõpetajate ettevalmistust jätkama
suuremas ulatuses seminaride kaudu. Muide, just
praegu maadleme õpetaja kutsealale taotlejate
valiku-probleemiga. Kuna taotlejaid on 25 kor-
da niipalju kui võidakse vastu võtta, oleks või-
malus-kui ainult oskaksime-valida neist tõe-
selt häid õpetajaid. Aga mitte kusagil maailmas
pöle seni veel leiutatud usaldatavat valiku-
menetlust. Katsetame praegu, aga tulemused pole
veel selgunud.

Lõpuks olgu veel mainitud, et kõik õpetajate
ettevalmistusasutused on saanud või lähemas tu-
levikus saavad uued lisaehitused, millega ruu-
mid muutuvad kõigiti ajakõhasteks.

Armsad eesti õpetajad! Olen teie meelest
kindlasti ülistanud Soome rahvakooli viimase-

aegset arengut. Võibolla mõnigi teist on mõtelnud: referent tahab sellega ülistada ennast. Tahaksin siiski väita, et selles ei ole kellelgi erasteenid. See areng ei ole algkoolirahva, ei selle õpetajate, ei inspektorite ega koolivalitsuse töö, vaid kogu rahva tahte väljendus. Võideldes oma olemasolu, vabaduse ja iseseisvuse eest, tundes Damoklese mõõka pea kohal, Soome rahvas on meeles pidanud oma rahvakooli nagu varemgi hädaaegadel. Ta on tahtnud teha tööd oma vabaduse heaks niikaua kui päeva jätkub, sest vanasõnas üteldakse, et õogi võib tulla, mil ei saa tööd teha. Sellegipärast ei puudu meie rahva hulgas need, kes karmilt arvustavad viimase aja rahvakooli kujundamist. Läänud sügisel see arvustus tuli valitsuse karmi esituse näol Eduskunnale. Eduskund lükkas valitsuse esituse tagasi peagu terves ulatuses. See mõõda kuidas soome rahvas tunneb end julgemana ja kindlamana, on mul põhjust oodata enese vastu uusi raskeid rünnakuid, sest kuigi ma pole "süüdlane" rahvakooli institutsiooni nobedas arengus, tean ma siiski, et vormilise positsiooni tõttu võin alati muutuda patuoinaks. Ja kui uute koolihoonete luksuslikkuse üle nüüdki kaunis suuresti nurisetakse, mainitakse järjekindlalt Koolivalitsust selle põhjustajana. Aga selles ususes elan ja suren, et Soome rahvahariduse võimas tõstmine ja parandamine on meie rahva ajaloo tähtis ülesanne; esmajärguline küsimus, milles Soomes paljudki on samal arvamisel.

Armsad eesti õpetajad! Viimaste Soome-Eesti õpetajatepäevade lõpuaktusel Tartus 1939. a. suvel anti vastava korra kohaselt minule hõbedane võtti, mis oli mõeldud 1941. a. suvel järjekordselt Soomes kavatsatud Soome-Eesti õpetajatepäevade avamiseks. Kavatsatud õpetajatepäevad jäid pidamata. Hõbedane võtti on aga endiselt minu käes hoiul. Ja ma loodan, et kõrd avaneb mulle võimalus minule antud võtmeaga avada pika vaheaja jä-

rale jälle Soome-Eesti õpetajate päevad.

Alfred Salmela.

Õpetajate rahvusvahelised
Oslo-kongressid.

Pärast aasta möödumist 1953. a. põhjamaade koolitegelaste kohtumisest olid energilised Norra õpetajate ühingud valmis taas vastu võtma õpetajate rahvusvahelistest kongressidest osavõtjaid. Suvisele kongressidele, mis toimusid Oslos 28. juulist-5. augustini, kogunes umbes 200 delegaati viiest maailmajaost, 28 maalt ja 54 rahvuslikust õpetajate ühingu, esindades kokku umbes 3 miljonilist liikmeskonda. Olid esindatud järgmised maad: Austraalia, Belgia, Eesti, Eire, Filipiinid, India, Inglismaa, Israel, Jaapan, Jugoslaavia, Holland, Kanada, Libeeria, Luxemburg, Malta, Mauritius, Niigeenia, Norra, Prantsusmaa, Põhja-Iirimaa, Rootsi, Saksamaa, Schottimaa, Schveitsi, Taani U.S.A. ja Uus Meremaa.

Delegatsioonid esindasid rahvuslikke õpetajate ühinguid, kes olid kas otseselt liitunud õpetajate maailmaühinguga WCOTP (The World Confederation of Organisations of Teaching Profession) või kaudselt, kuuludes rahvusvahelisse gümnaasiumiõpetajate föderatsiooni (Federation Internationale de Professeurs de Enseignement Secondaire Officiel) või vastavasse algkooliõpetajate organisatsiooni-IFTA (International Federation of Teachers Associations). Vaatlejaid oli tulnud peale nende Liitunud Rahvaste Organisatsioonist, Rahvusvahelisest Haridusbüroost (B.I.E.) Rahvusvahelisest Tööstbüroost (ILO).

Eesti Õpetajate Keskühingut esindasid IFTA osas V. Kõnsa ja E. Saare Stockholmist ning E. Saluveer Cambridgest (Inglismaalt), FIPESO osas V. Muld Stockholmist.

IFTA kongressi juhatas esmakordselt uus esimees, hollandlane W.H.Laret. Peale pedsekretäri R. Michel'i ja laekuri G.Willemin'i aruannete esitajad üksikud delegatsioonid oma raapordid, milles käsitleti vastavale ühinguale aktuaalseid küsimusi. Eesti Õpetajate Keskühingu raapordi esitas fil.lie.V.Konsa, kes ütles järgmist:

Mu daamid ja härrad! Eesti Õpetajate Keskühing on kõiki vabas maailmas asuvaid eesti õpetajate ühinguid koondav keskne organisatsioon. Keskühingu eesmärgiks on hoida eesti õpetajaid aktiivseina ja õhutada neid tegevusele, mis on kasuks neile enestele, nendele maadele, kus nad elavad, ja laiemas perspektiivis kogu eesti rahvale. E.Õ.K. mitmesugustest ülesannetest tahaksin käesolevas esile tõsta kolme kõige olulisemat:

1. Paguluses on praegu umbes 1000 eesti õpetajat, aga suurem osa neist ei tööta õpetajatena oma asukohamaades. Samal ajal aga valitseb suur õpetajate puudus peaaegu kõigis neis maades, kus leidub suuremaid eestlaste grupe. E.Õ.K. püüab luua kontakti nende kahe üksteist vajava poole vahel, mille tulemuseks on, et õpetaja saab õnnelikult asuda tööle oma erialal ja ühiskond on paremini teenitud oma uue liikme poolt.

2. Eri maades kasvab üles uus eestlaste generatsioon, mis, nii nagu see loomulik, assimileerub uude ühiskonda. Seejuures aga suurem osa lastevanemaid, kes olid juba täiskasvanud, kui nad olid sunnitud maha jätma oma kodumaa, ei suuda iialgi seda uut maailma, millesse nad on sattunud, omaks teha samal viisil nagu nende lapsed, juba näit. keeleliste raskuste tõttu. Selleks et vältida seda ohtlikku olukorda, et lapsed kaotavad oma vanematega kontakti, mis on ju indiviidi harmoonilise arengu üheks tingimuseks, aitab E.Õ.K. kohalikke eestlaste grupe organiseerida teatavat paralleelset või täiendavat emakeelset ja kodumaiste ainete õpetuse andmises. See ei takista lastel saada uue ühiskonna kasulikeks liikmeiks,

kuid aitab neil osa saada vanemate vaimsest maailmast.

3. Eesti õpetajad usuvad ikka veel inimõigustesse ja tõelisse rahuusse kõigile rahvastele, ja kui kord see aeg saabub, on nad valmis tagasi pöörduma oma kodumaale. Vahepeal püüavad nad õppida nii palju kui võimalik oma asukohamaade kasvatuselust ja kooliorganisatsioonist nii praktiliselt kui ka teoreetiliselt. E.Ö.K. üks peaülesanne on soodustada seda aktiivsust. Kool meie kodumaal on praegu isoleeritud lääne kultuurist ja uusi generatsioone õpetatakse vihkama kõike, mis asub väljaspool raudset eesriiet. Meie ülesandeks on see hoida end kursis teadusliku ja ka kultuurilise arenguga pedagoogilisel alal ja omandada tervet rahvusvahelist meelsust.

Möödunud kooliaasta jooksul kooliaasta jooksul on E.Ö.K. olnud aktiivne oma tavalistel tegevusaladel: on peetud terve rida õpetajate konverentse, milledest suuremad Stockholmis, Torontos ja New-Yorgis kuni umbes 80 osavõtjaga. On korraldatud erikoosolekuid, peetud ettekandeid mitmesugustest eriprobleemidest ja on välja antud publikatsioonid. Keskkõhingu "Bülletäänis" on antud palju ruumi eri maade pedagoogiliste süsteemide ja koolielu korralduste ülevaadetele ja diskussioonidele (näit. on võrreldud Ameerika ja Euroopa koolisüsteeme). Viimases "Bülletääni" numbris toodi ka ära üksikasjaline ülevaade rootsi koolireformist (kirjutatud E.Ö.K. esimehe H. Rajamaa poolt, tõlgitud ka inglise keelde).

E.Ö.K.-l on sidemeid ka Soome õpetaja organisatsioonidega ja hiljuti viibis E.Ö.K. esimees Soomes sealse õpetajate ühingu kutsel, esinedes muuhulgas ülevaatega Rootsi uuest koolikorraldusest.

Meie püüdlustes käigus hoida eesti kooli, nii täienduskoole kui ka täielikku algkooli

Stockholmiss oleme vahetevahel saanud toetust ka kohalikele ametivõimudele. Erilist arusaamist meie probleemidest on näidanud Rootsi valitsus, määrates meie koolidele eelarve korras olulise majandusliku toetuse.

Meie tahame ühtlasi esile tõsta eelmise aasta Rahvusvahelise Õpetajateliidu (IFTA) kongressi julgustavat ja positiivset mõju meie tegevusele: meie rahvusvahelised sidemed on tihenunud ja veel rohkem eesti õpetajaid on asunud õpetajatenäna oma asukohamaades tööle, mis on ju samm edasi vastastikusel rahvusvahelises arusaamises - üks Rahvusvahelise Õpetajateliidu peaesmärke.

Meil on eriline heameel rääkida neist probleemidest Norra pealinnas, kuna norralased on oma iseseisvuse jooksul kõige laiaulatuslikumalt ja erilise aktiivsusega töötanud rahvusvahelise koostöö heaks, mis on rajatud inimõigustele ja vabadusele. Eksiilis viibivate õpetajate esindajana ei saa ma jätta mõtlemata ühele selle maa suurele pojale - Fritjof Nansenile, mehele, kes on teinud rohkem pagulaste heaks kui ükski teine üksikisik maailmas. Ta kroonis oma polaarelutöö seega, et aitas miljonil põgenikel leida tee kornastatud ühiskondadesse.

Käesoleva konverentsi delegaadina on mul hea meel rõhutada, et see nansenlik arusaamine paguluses viibivate inimeste kultuursetest vajadustest on kantud edasi R. Õpetajateliidu (IFTA) poolt, selle tulemusega, et võime seista siin üheväärsete liikmetena selles suures kogus, taotelles ühiseid ideaale.

Järgmised koosolekud peeti Norra õpetajate ühingu suvekodus Mjösen'is, kus üksikasjalikult arutati õpetaja osatähtsust rahva kultuurielus. Siinjuures märkimist väärivad vastu võetud resolutsioonid, kus rõhutati, et noorte kasvatustöö peab toimuma Inimõiguste Charta vaimus ning õpetajat ei tohi koolitöös mõjutada

poliitiliste parteide propaganda kaudu. Mõlemad punktid esitati möödunud aastal Oxfordi kongressil Eesti Õpetajate Keskühingu resolutsiooni ettepanekuna.

IFTA juhatusse, kuhu kuuluvad alatiste liikmetena Inglismaa, Prantsusmaa ja Saksamaa õpetajate ühingud, valiti esolevaks aastaks Eesti Õpetajate Keskühing (Skandinaavia regioonist), Prantsuse Seminariõpetajate Ühing (Benelux ja Prantsusmaa regioonist), Austria Õpetajate Ühing (Kesk- ja Lõunaeuroopa regioonist) ning Türgi Õpetajate Ühing (Lähis-Ida regioonist).

Järgmisel IFTA juhatuse koosolekul, mis peetakse 11.-12. dets. s.a. Pariisis, on muu hulgas päevakorras vähemarenenud laste õpetamise probleem õpetaja iseseisvus õppetöö korraldamisel ning õpetajate puhkekodude korraldamise koordineerimine.

Maailmaliidu (WCOTP) III aastakongress.

Mõned tunnid peale seda kui FIPESO ja IFTA kongressid olid lõpetatud, avas Õpetajate Maailmaliit - The World Confederation of Organizations of the Teaching Profession (WCOTP) oma kolmanda aastakongressi, mis toimus 31. juulist 5. augustini. Pidulik avatseremoonia toimus Oslo Ülikooli aulas c:a 200 delegaadi osavõtul. Esimeesena kõneles Norra haridusministri abi Einar Boyesen, kes toonitas, et õppetöö alusammasteks on vabaduse kaitse ja respekt inimväärtsuse ees. Norra koolid ei taha teada mingi diskrimineerimisest ja et maa õpetajaskond omab suurt vastutustunnet. Demokraatia tulevik oleneb suurel määral õpetajaskonna hoiakust. Selle järgi koolijuhataja B. Nordstrand ütles tervitused Norra pererahva organisatsioonidelt.

Ronald Gould'i tervituskõne. Pärast norralasi kõneles Õpetajate Maailmaliidu esimees

Ronald Gould, kes andis omas kõnes ülevaate möödunud kahe aasta WCOTP ajaloo kohta. Sissejuhatuses tänas tema U.S.A. peasekretäri William G. Carri väsimata töö eest Maailmaliidu teenistuses, niisama peasekretäre PIPESO's ja IFTA's resp. Lavson ja Michel nende tööpanuste eest Maailmaliidu asutamisel. Seejärgi tegi Gould hinnangu tehtud resolutsioonide kohta ja toonitas, et WCOTP peasesmärk on, et õpetajad mitmesugustes maailmaosades võiksid aidata üksteist ja et Maailmaliit peaks aitama arendada rahvusvahelist koostööd. Et kongressist osavõtjad mitmesugustest maadest saavad omavahel edasi anda ideid ja kogemusi, aitab rohkem niisugusele üksteisest arusaamisele, kui tosinad hoolikalt koostatud resolutsioonid. Niisama kriipsutas Gould alla, et Maailmaliidus, nagu seda WCOTP, peab leiduma lahukumine kuid maailmavaadetes, mida ei saa olematuks teha kavalate formuleeringutega, kuid et need pole WCOTP räämes kunagi olnud takistuseks praktiliseks koostööks. Ta tõstis esile seejärgi suurt ja omastkohast ainulaadset materjali väärtust, mis on saadatud Maailmaliiduga ühinenud õpetajate organisatsioonide poolt WCOTP ringkirja peale, kuid leidis, et tuleks teha palju rohkem nende trükitud uurimuste tutvustamiseks. Seejärgi nimetas Gould Sonnenbergi liikumist, kui üht ilusat näidet praktilises töös rahvusvahelises üksteise mõistmises.

Ta teatas ühtlasi, et Ühendriikides toimub iga aasta kursus "Editors Workshop", kus õpetajate ajalehtede toimetajail on võimalus kriitiliselt hinnata üksteise tööd ja tundma õppida uusi tehnilisi redigeerimise meetoteid.

Lõpuks peatus Gould Rahvusvahelise Töörühma (ILO) kevadise koosoleku juures. Ta leidis, et see iseenesest oli julgustav, et sellel konverentsil amutati õpetajate palgaolusid, kuid avaldas kahetsust, et mitme maa delegatsioonid olid väikesearvulised. Seda enam loodeti ILO

koosolekule, mis oleks terveni määratud palgaoludele. Lõpusõnas toonitas Gould jällegi, et Maailmaliit visalt peaks jätkama oma tööd üksteise mõistmiseks õpetajate vahel ja nii anda oma panus maailmarahu kindlustamiseks.

Kongressi toimingud. Uued liikmed. Kongressi arutlused algasid esmaspäeval 2 augustil ja olid kergendatud suurel määral peasekretäri W.G. Carr'i poolt läbimõeldud ja eeskujulikult tehtud eeltöö tõttu. FIPESO ja IFTA peasekretärid raporteerisid oma kongresside üle. Uuteks WCOTP liikmeiks võeti vastu Panama, Türgi, Seychellerni ja Austria liidud. Ilma Hääleõiguseta liikmeiks (Associate members) võeti vastu kolm kohalikku iseloomu omavat ameerika ühingut. Väärrib märkimist, et Maailmaliit on nüüd majanduslikult rahuldavalt korraldatud.

Arutlused õpetajate haridusolude üle. Käesoleva aasta ringkirjaline küsimus oli määratud õpetajate kutsehariduse selgitamisele ja vastused olid saadud 36 liitunud ühingult (vastused ilmuvad loodetavasti kongressi aruandena trükis). Ankeediformulaar oli välja töötatud indiaalse Dr. Jha poolt, kuid viimase puudumise tõttu pidas sissejuhatava kõne Ameerika NEA liidu president Miss Waurine Walker, kes seadis üles üheksa põhiprintsiipi, mis olid juhisteks edaspidistel arutlustel. Ta kniipsutas alla õpetaja hariduse tähtsust ühiskonna suhtes järgmiste sõnadega: "Meie päevil ei suuda paika pidada ei vaba ajakirjandus, ei demokraatlik riigikord, kui lakkab olemast alatine hästi ettevalmistatud õpetajate juurdevool. Niipea kui õpetaja iseloomu kujundamine ja haridus hooletusse jäetakse, muutub sõnavabadus tühiseks lobaks ja vaba ajakirjandus propagandavahendiks, demokraatlik riikord bluffiks ja üldharidus jääb viljatuks ja pealiskaudseks."

Seminaride eeskujul jaotati seejärgi kongresist osavõtjad töögruppidesse, kus õpetajate haridusse puutuvaid küsimusi üksikasjalikult läbi töötati. See tööviis osutus väga õnnestunuks.

Järgmisel päeval esinesid töögruppide sekretärid aruannetega ja seejärgi jätkusid arutlused üldpleenumil.

Üks delegaat Filippiinidelt märkis oma maal kui mahajäänud ja toonitas, et tema maal on kõige parem õpetaja see, kes oskab õpetada mitte ainult lapsi, vaid ka täiskasvanuid. See nõuab omakorda, et õpetaja -rahvaharidustegelane- saab eelhariduse, mis tagab temale küllaldase ühiskonna tundmise. Maailmaliidu abijuhataja, endine haridusnõunik,

Karl Kärre ei soovinud, et oleks vähendatud õpetajate haridust psühholoogias, kuid toonitas, et iga õpetaja peaks leidma oma isikliku meetodi. On tähtis küsitleda, kuulata ja samaaegselt ise õpetada, mitte üksikud tunnid, vaid kooskõlastatud seerijad. Et saada ametisse asutusse, mis tegeleb õpetajate, põlvjude pedagoogide, ettevalmistusega, ei pea olema mitte ainult edutus, vaid see olgu ka seoses paremate palgaoludega. Mikspärast ei võta õpetajad mitte tarvitusele lahtise ukse poliitikat ja ei külasta üksteise tunde? Peale selle hoiatas ta teoreetilise ja akadeemilise hariduse alahindamise eest ja kniipsutas lõpuks alla, et õpetaja peab olema suuteline inspireerima õpilasi ja olema võimeline võitma nende usaldust.

Teiste kõnelejate hulgast võiks esile tuua Nigeria delegaati, kes teatas, et tema maal leidub 25.000 õpetajat, kuid naiste õigusteta olukorra tõttu leidub seal vaevalt 100 naisõpetajat. 80% õpetajaist on saanud oma hariduse missionäridelt, kes ka naispioneerid on välja õpetanud. Oma humoristlikus ja omapärases ingliskeeles ettekantud kõnes avaldas delegaat soovi UNESCO'lt midagi kuulda. "UNESCO on Nigeeriale niisama ebatöenäoline ja kauge kui muinasjutt," ütles delegaat.

Resolutsioonid. - Kongressi resolutsioonid, mis töötati välja abipresident Kärre (Rootsi) juhatusel, olid eeskujulikult lühikesed. Esimeses neist avaldati rahulolu kasvava huvi üle, mis ILO, Liitunud Rahvaste Organisatsioon ja B. I. E. on näidanud probleemide vastu, mis puudutavad õpetajaskondi mitmesugustes maailmaosades. WCOTP soovib, et koostööd jätkataks ja kooskõlastataks selliselt, et liigne ajakulu, mis tingitud sellest, et samasugust tööd mitmel pool üheaegselt tehakse, saaks välditud. Seda enam soovib kongress, et õpetajaskonna olukorrad ja teenistustingimusi puutuvaid küsimusi ei võetaks arutusele, kui neist õpetajaskonna kvalifitseeritud volinikud tegelikult osa ei võta. Eelpoolnimetatud rahvusvahelisi organisatsioone palutakse juhtida ametasutuste tähelepanu sellele, et iga rahvuse delegatsiooni koosseisu kuuluks ka vastavate õpetajate ühingu esindajad. Teises resolutsioonis öeldi, et õpetajad peaksid omama suuremaid võimalusi oma liikmeskonna elustandardi määramisel, niisama suutma mõjutada õpetaja hariduse edasi arenemist.

Kolmandas resolutsioonis avaldab kongress kindlat protesti igasugusele õpetaja pedagoogilise ja erialalise standardi alandamise vastu.

Neljandas resolutsioonis toonitati, et samasugune nõue eelhariduse alal, niipalju kui see on võimalik, peaks kehtima nii seminaridesse kui ka ülikooli astumisel.

Viiendas kriipsutati alla, et põhjalik kutsealaline haridus on oluline niihästi algkooli kui ka kõrgemate koolide õpetajaile.

Ühtlasi avaldati tänu Norra ametisikeile ja asutustele, kes igatpidi aitasid kaasa kongressi hääks kordaminekuks. Tänuavaldusega pöörduti ka Norra Õpetajate Liidu ja eriti prl. Treettebergi ja härrade Kvalheimi ja Piene kui ka Maailmaliidu esimehe Gould'i ja peasekretäri

Carri poole nende osava töö eest kongressi ajal. Nii võis selle järele Ronald Gould kuulutada Maailmaliidu kolmanda istungi lõpetatuks.

Oslo kongressid kandsid omas tervikus hääd koostöö tahet ja kollegiaalses üksteisest arusaamisest. Maailmaliidu liikmed võivad julgelt lootusi panna edaspidisele tööle 1955a. Türgis ja 1956 a. Filipiinidel.

Peale esinemiste kongresside pleenumil kuika töögruppides oli Eesti Õpetajate Keskühingu delegatsioonil rohkesti kokkupuutumisi eri maade delegaatidega. Kongresside puhul pühendas Norra ajakirjandus eesti delegatsioonile erakordselt suurt tähelepanu, avaldades tähelepanudaval kohal intervjuusid delegatsiooni liikmetega ja pilte meie esindajatest.

Eesti delegatsioon võis seekord koju tulla suurima saavutusega eesti organiseeritud õpetajaskonnale - liikmekoht rahvusvahelises õpetajate keskorganisatsiooni juhatuses - Rootsi, Norra, Taani õpetajate keskkliitade esindajana.

Eerik Saare.